

Den skandinaviske velferdskonferansen 2016

John Leirvaag, forbundsleder i Norsk Tjenestemannslag

Takk for muligheten til å åpne den skandinaviske velferdskonferansen 2016, en av årets viktigste konferanser for å spre kunnskap *om*, og koordinere kampen *for* en sterk og solidarisk velferdsstat.

Samlinger som dette, på tvers av de skandinaviske landene, blir stadig viktigere.

Denne Skandinaviske Velferdskonferansen er den første i sitt slag, og den springer blant annet ut av at sterke, kommersielle interesser i økende grad opererer på tvers av grensene i Skandinavia. De arbeider hardt for å skaffe seg eierskap og kontroll over våre velferdstjenester – og er dermed i ferd med å erobre og omgjøre store deler av våre skattepenger til privat profitt, som i stor grad kanaliseres til skatteparadis og til andre, spekulative investeringer.

Dette tilsier at også fagbevegelsen og andre organisasjoner som ønsker å forsvare våre velferdstjenester, i økende grad må samarbeide over landegrensene.

Vi opplever ett press fra politiske motstandere, tydelig inspirert av sine skandinaviske partnere.

Når Moderaterna med stort hell har brukt retoriske grep for å skjule sin agenda, så opplever vi den samme retorikken i Norge kort tid etter.

Sentraliseringsreformer og tilrettelegging for velferdsprofitører blir importert fra Danmark, og sykehusreformer blir eksportert fra Norge.

Vi som kjemper for en sterk og solidarisk velferdsstat, ikke bare finansiert av det offentlige, men i fellesskapets eie, vi har en stor jobb foran oss. - Derfor er det også viktig å samles.

Debatten om kommersielle markeders plass i velferdssektoren kjenner vi fra hele Skandinavia. Retorikken er lik. De vil slippe «alle gode krefter til», de vil øke «mangfoldet» og de vil skape kvalitet gjennom konkurranse.

At de står for en politikk der lavest mulig pris på et tilbud er eneste kriteriet for å få levere de tjenestene som menneskene i landene våre er avhengig av hver dag, det blir ikke nevnt. Det ligger skjult bak retorikken.

Men *vi* ser det. Og vi ser hvem det går ut over, enten det er:

- arbeidstakere som opplever drastisk nedgang i lønn og pensjon,
- elever som opplever å stå uten skoleplass fordi skolen ikke lenger var kommersielt lønnsom, eller
- et demokratisk handlingsrom som forsvinner på grunn av private aktørers inntog i tjenestene.

Velferdsstaten hører ikke hjemme i et marked med kjøp og salg. Den er fundamentet i et samfunn vi har skapt, der idealet er små forskjeller og trygghet i folks liv. Men velferdsstaten står seg ikke aleine.

Den nordiske modellen og et organisert arbeidsliv

Se for dere den nordiske modellen som en trebeint krakk hvor offentlig velferd (velferdsstaten), et organisert arbeidsliv og trygg økonomisk styring utgjør de tre beina modellen hviler på. Velferdsstaten, slik vi kjenner den, kan ikke stå på ett eller to ben alene. Modellen trenger alle tre beina for å kunne stå stødig.

Det er dramatisk å se at høyresiden i Skandinavia er i ferd med å kutte i både ett og flere av beina på krakken. Konsekvensene vil være merkbare.

Vi har godt belegg for å si at det organiserte arbeidslivet er ett av beina som det for tida kuttes i, og det kuttes fra flere hold.

Regjeringens politikk

– Nedbygging av vernlover, «privatiserings-jag» og aktive forsøk på fagforeningsknusing endrer balansen i den nordiske modellen.

Nye eierskapsstrukturer

– Kreativiteten er stor blant enkelte private aktører som leverer velferdstjenester. Men det er ikke nødvendigvis slik at denne kreativiteten leder til bedre kvalitet for brukere og pårørende. Ofte så dreier kreativiteten seg om hvordan en i størst mulig grad kan skaffe seg høyere profitt, både ved hjelp av kreative eierskapsstrukturer og kreativt regnskap.

Organisasjonsgraden går ned

– Fagbevegelsen har stigende medlemstall, men vokser ikke nok i forhold til veksten i arbeidsstyrken. Noe av årsaken til dette kan tilskrives politikken som blir ført, og som påvirker våre medlemmer og potensielle medlemmers arbeidshverdag.

Om utviklingen får lov til å fortsette, vil det også sette de andre delene av modellen, offentlig velferd og økonomisk styring, under økende press.

Det vil også ha negativ innvirkning på resultatene som er oppnådd gjennom den nordiske modellen.

De skandinaviske landene er høykostland og høyeffektive land.

Ett organisert arbeidsliv er en viktig faktor for å gjøre dette er mulig.

Det er grenser for hvor langt en kan strekke definisjonen av modellen, før vi ikke lenger kan snakke om **vår** nordiske modell.

Det blir ofte fremhevet at en av grunnene til modellens suksess er bred politisk støtte. Dette stemmer ikke.

Høyre i Norge, Venstre i Danmark og Moderaterna i Sverige sier de ser positivt på resultat som lav arbeidsledighet og høy produktivitet, men det betyr ingenting så lenge de ikke støtter opp om det som har bidratt til den nordiske suksessen.

«En høy grad av tillit i samfunnene» er ikke en forutsetning for modellen, eller noe en kan putte inn i en modell..

Tillit er resultatet. → Resultatet av et organisert arbeidsliv, trygg økonomisk styring, og en universell velferdsstat som alle er med på å finansiere.

Samtidig som høyrepartiene gjerne snakker om «the scandinavian supermodel» når de mingler i Davos, sager de over beina på modellen gjennom den politikken de i praksis fører i sine respektive land.

Arbeidslivet

Et av resultatene som høyresiden liker å smykke seg med når de kaller seg «Arbeidspartiet» eller «det nye arbetarpartiet», er den relativt lave arbeidsledigheten i de skandinaviske landene.

Det er dog ingen selvfølge. Det er noe vi i dag ser tydelig, i det arbeidsledigheten stiger her i Norge. Samtidig stiger også tallet på midlertidig ansatte i en voldsom fart, 25000 nye i løpet av det siste året. Dette er visstnok moderne og fleksibelt.

Når nå arbeidsledigheten er på 5%, det høyeste den har vært siden sist Høyre satt i regjering, er det fristende å begynne å se etter sammenhenger.

Selvsagt er det faktorer som påvirker ledighetstallene som er utenfor regjeringens kontroll. Det er også riktig at oljeprisen ikke er påvirket i stor grad av hva regjeringen foretar seg. Jeg ønsker ikke tillegge regjeringen ansvar for den delen av arbeidsledigheten som skyldes ytre faktorer, men regjeringen må stå til ansvar for hvordan den møter arbeidsledigheten.

Den rødgrønne regjeringen i Norge møtte finanskrisa i 2008 med motkonjunkturpolitikk og prioritering av å holde folk i arbeid. Det var en suksess.

I dag argumenterer finansministeren fra Fremskrittspartiet for at skattelette til rikfolk på Oslo vest skal gi arbeidsplasser langs vestlandskysten.

Dette er selvsagt helt i tråd med en høyrepolitikk som har vist seg å være ute av stand til å takle kriser i arbeidslivet. Og i tillegg til at det selvsagt ikke er noen sammenheng mellom skatteletter til de aller rikeste og arbeidsplasser, undergraves også velferdsstatens inntektsgrunnlag.

Avslutning, samhold, organisering

Men om høyresiden ikke er i stand til å skape arbeidsplasser der det trengs, så skaper de nok av arbeid for oss som ønsker å kjempe for, og forsvare en sterk og solidarisk velferdsstat, et trygt arbeidsliv og ett progressivt samfunn.

Den skandinaviske velferdskonferansen er viktigere enn noen sinne, og jeg er glad for å se så mange her i dag.

Forskyvningen av maktforholdene i arbeidslivet, privatisering av velferdsstaten, nedbygging av innbyggernes sikkerhetsnett → Dette er et resultat av politiske vedtak, og vedtak står som kjent kun til neste vedtak blir gjort.

Gjennom å samle oss og snakke med felles og sterkere røst kan vi bidra til at det neste vedtaket blir fattet med fellesskapets interesser i bakhodet.

Lykke til med konferansen og takk for oppmerksomheten.